

مدرن سوخو ۲۵ است. از سال گذشته مقام‌های ایرانی از نهایه شدن توافق خرید این جنگنده‌های مدرن خبر می‌دهند و بارها تاریخ‌هایی برای تحویل این جنگنده به ایران اظهار شده‌است، اما تاکنون خبری از این تجهیزات نظامی نیست و دقیقاً معلوم نیست وضعیت توافقی برای این خرید مهم نظامی در چه مرحله‌ای قرار دارد. برخی رسانه‌های روسیه مدعی شده‌اند که همانند مسئله «روس‌اتم»، مشکل خرید سوخو ۲۵ هم مسائل مالی است.

پیمان جدید بر مناسبات تجاری مؤثر خواهد بود؟

تهران بارها اظهار علاقه کرده‌است که مناسبات تجاری خود را با روسیه توسعه دهد. سال ۱۳۹۶، حسن روحانی، رئیس‌جمهور وقت ایران در سفر به مسکو اظهار امیدواری کرد که مناسبات تجاری ایران و روسیه به ۱۰ میلیارد دلار برسد. با گذشت ۶ سال از این اظهارنظر، روابط تجاری میان دو کشور رشد چندانی نکرده‌است و در حال حاضر مجموعاً در حدود ۳ میلیارد دلار باقی مانده‌است. اما مقام‌های دولت سیزدهم معتقدند که ظرفیت‌های بسیار زیادی در توسعه مناسبات تجاری دو کشور وجود دارد. جواد اوجی، وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران خردادماه سال گذشته در مراسم جشن ملی روسیه در سفارت این کشور در تهران مدعی شد براساس برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده تا یک سال و نیم دیگر حجم مبادلات تجاری میان دو کشور به ۴۰ میلیارد دلار می‌رسد. به‌رغم گذشت بیش از یک‌سال و نیم از این ادعا، براساس اعلام گمرک ایران، حجم مبادلات تجاری ایران و روسیه در سقف یک میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار باقی مانده‌است. ابراهیم رضایی، رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه هم اخیراً مدعی شده‌بود که حجم تجارت میان ایران و روسیه می‌تواند به ۵۰ میلیارد دلار برسد. یکی دیگر از ادعاهای مطرح‌شده در مورد سطح روابط با روسیه، سرمایه‌گذاری ۴۰ میلیارد دلاری روسیه در صنایع نفت و گاز ایران بود. تابستان سال گذشته شرکت ملی نفت ایران و گازپروم روسیه تفاهنامه‌ای را برای سرمایه‌گذاری ۴۰ میلیارد دلاری روسیه در ایران امضا کردند. هیچ آمار مشخصی وجود ندارد که روسیه تا چه اندازه آمادگی سرمایه‌گذاری در صنایع نفت و گاز ایران دارد و یا در چه پروژه‌های مشخصی قصد مشارکت دارد. با این حال بسیاری از کارشناسان معتقدند که با توجه به ظرفیت‌های اقتصادی روسیه و تحریم‌هایی که با آن مواجه است، رقم ۴۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در ایران چندان عدد منطقی و عملی به‌نظر نمی‌رسد.

با این حال روسیه در طول ماه‌های گذشته گام‌های کوچکی برای توسعه روابط با تهران برداشته‌است. امضای توافقنامه تجارت آزاد ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا که ۵ سال بعد از امضای توافقنامه تجارت ترجیحی با این اتحادیه امضا شد، می‌تواند به توسعه تجارت ایران و روسیه و ۴ کشور دیگر عضو این اتحادیه اقتصادی نقش بسزایی داشته‌باشد. گشایش یک ال‌سی ۱۷ میلیون یورویی نزد بانک روسی در دی ماه سال جاری نیز گام دیگری بود که در شرایط تحریم‌های گسترده علیه ایران و همکاری نکردن بانک‌های بین‌المللی با تهران به دلیل قرار گرفتن در لیست سیاه FATF می‌تواند به توسعه تجارت میان تهران و مسکو کمک کند. علی فکری، رئیس سازمان سرمایه‌گذاری ایران هم بهمن ماه سال جاری اعلام کرد که ۲۱ درصد از سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده در ایران در سه ماه گذشته، توسط روسیه انجام شده‌است.

نگاه کارشناس

حسن بهشتی‌پور کارشناس مسائل روسیه در گفت‌وگو با هم‌میهن تشریح کرد:

مقاومت‌های داخلی در تهران و مسکو مقابل توسعه روابط

حدود دو تا سه میلیارد دلار در سال است؛ البته نه طرف ایرانی و نه طرف روس به دلیل شرایط تحریمی اعداد دقیق مبادلات تجاری را اعلام نمی‌کنند. هر اندازه هم که روابط دو کشور مستعد توسعه باشد، به‌صورت ناگهانی امکان جهشی این چنینی در مناسبات دو کشور وجود ندارد. رشد تجارت دو کشور یک مسئله زمان‌بر و بلندمدت است اما در جواب به سؤال شما که آیا چنین ظرفیتی وجود دارد یا نه؟ باید بگویم بله، این امکان وجود دارد که مناسبات تجاری دو کشور به ۵۰ میلیارد دلار برسد، اما چنین هدفی دست‌کم یک یا دو دهه تلاش مستمر نیاز دارد. هر دو کشور در شرایط تحریم قرار دارند. همین الان بانک‌های ایران و بانک‌های روسیه برای ارتباط مالی با یکدیگر مشکل دارند. اخیراً اسیربانک روسیه با سلام و صلوات یک ال‌سی ۱۷ میلیون یورویی برای تجارت با ایران باز کرد و بالاخره این سد سنگین روابط مالی ایران و روسیه را شکست. آنچه که دولت‌ها اراده می‌کنند، به‌خصوص در حوزه تجارت، دقیقاً و عمیقاً اجرائی می‌شود. دولت ما خیلی تمایل دارد که روابطش را با روسیه توسعه بدهد، اما بخش خصوصی، تعاونی و دولتی ایران در بخش‌هایی مقاومت می‌کنند. این مقاومت‌ها به این دلیل نیست که در ایران مخالف توسعه روابط با روسیه هستند، بلکه ناشی از مشکلاتی است که در همکاری وجود دارد. برای مثال در بخش کشاورزی صادرات ما به روسیه با مشکل مواجه است، بر خلاف ترکیه که به شکل نظاممند از طریق شرکت‌های بازرگانی بزرگ و اتحادیه‌هایی که بازار داخلی و خارجی را در اختیار دارند، اقدام به صادرات می‌کند، تاجران ما به صورت سنتی و فله‌ای و بدون رعایت استانداردها اقدام به صادرات محصولات کشاورزی به روسیه می‌کنند...

مثل فلفل دلمه‌ای‌هایی که روسیه به ایران بازگرداند...

بله، مشکلات دیگری هم وجود دارد. ما قرار داد می‌بینیم که یک کالا را به کشور خارجی صادر کنیم، بعد مقدار زیادی از این محصول صادر می‌شود، ناگهان در بازار داخلی کمبود و گرانی پیش می‌آید و دولت مجبور می‌شود جلوی صادرات را بگیرد. خیلی وقت‌ها ایران به دلیل سیستم سنتی نمی‌تواند در تجارت برخی محصولات تعهداتش را مستمر ادامه دهد، در حالی که بازار روسیه به تعهد مستمر در تامین میوه، سبزیجات و انواع محصولات کشاورزی نیاز دارد. مسئله دیگری که وجود دارد این است که بازگشت پول به ایران به صورت روبل است که تبدیل آن به دلار و یورو و ارزهای رایج برای استفاده توسط ایران مشکل است. مورد دیگر بریمه صادرات است، برای اینکه هم صادرکننده مطمئن شود که پولش بر می‌گردد و هم واردکننده خاطر جمع باشد که کالا را به موقع دریافت می‌کند.

شما به بی‌میلی یا ناآمادگی بخش خصوصی چه در ایران و چه روسیه برای مناسبات تجاری اشاره کردید اما به نظر می‌رسد که ما در بخش دولتی هم به‌ویژه در مسکو مشکلات زیادی داشته باشیم. در همکاری‌های هسته‌ای و نظامی ما شاهد بدعهدی‌های مستمر و چندین باره روس‌ها هستیم. مسئولیت این روابط با بخش دولتی روسیه است، چرا در این حوزه‌ها با مشکل مواجه هستیم؟

وقتی از دولت روسیه صحبت می‌کنیم، جناح‌های مختلفی در حاکمیت روسیه وجود دارند. شخص ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه بر روابط دو جانبه تأکید زیادی دارد. اخیراً سرگئی لوروف، وزیر خارجه روسیه بعد از سالیان دراز روابط نزدیک تهران و مسکو برای نخستین بار بود که تهران را در حلقه داخلی شرکای روسیه توصیف کرد و گفت ایران، ترکیه، امارات متحده عربی، عربستان سعودی و قطر حلقه داخلی شرکای روسیه هستند. این نخستین بار است که روس‌ها ایران را در جایگاه ویژه‌ای در سیاست خارجی شان تلقی می‌کنند. در اسناد بالادستی روسیه در کترین امنیت ملی، دکترین سیاست خارجی و دکترین دفاعی، هرگز ایران اولویت اصلی نبود و همواره در سایه قرار داشت، حتی در سندهایی که در سال‌های اخیر منتشر کرده‌اند هم این وضعیت ادامه داشت. اما این اظهارات اخیر لوروف نشان می‌دهد که توجه روسیه به ایران، نسبت به گذشته بیشتر شده‌است. اما درون روسیه جناح‌های مختلفی وجود دارند. جناح غرب‌گرای سیاست روسیه همچنان در این کشور فعال است و شخصیت‌های موثری در آن حضور دارند که اصلاً روی خوشی به همکاری با ایران نشان نمی‌دهند، چرا که پیش‌بینی می‌کنند روابط با ایران باعث بروز مشکلاتی برای روسیه می‌شود. از سوی دیگر بخشی از ملی‌گرایان روسیه چندان طرفدار رابطه با ایران نیستند. برای مثال حزب کمونیست که دومین حزب قدرتمند روسیه در دوما محسوب می‌شود، طرفدار رابطه با ایران است. در میان شرکت‌های خصوصی، در رسانه‌های جریان اصلی و بخشی از بدنه دولت، مقاومت‌هایی برای توسعه روابط با ایران وجود دارد. درست همین مسئله در ایران هم وجود دارد. در ایران هم در بخش خصوصی و در بخش خصولتی و حتی درون حاکمیت مقاومت‌هایی برای توسعه روابط وجود دارد، چرا که واقعاً اطمینانی نسبت به روسیه وجود ندارد. مشکل اساسی که سال‌هاست وجود دارد، این است که اقتصاد ایران و اقتصاد روسیه بسیار شبیه به هم هستند، چرا که هر دو شدیداً انرژی‌محورند. ایران و روسیه هر دو تولیدکننده نفت خام و گاز طبیعی هستند. در حالی که اقتصاد ایران و چین مکمل یکدیگر هستند، ایران کالاهای زیادی نیاز دارد که چین صادرکننده آنهاست و چین هم به گاز و نفت ایران نیاز دارد. در نتیجه توسعه روابط با چین خیلی راحت‌تر از توسعه روابط با روسیه است. همان‌گونه که چین برای توسعه روابط با روسیه هم کار راحت‌تری در پیش رو دارد. یکی از راهکارهایی که برای حل این معضل در پیش گرفته‌شده است این است که دو طرف در حال بررسی هستند که مثلاً در حوزه دفاعی، ایران و روسیه چقدر می‌توانند نیازهای یکدیگر را برطرف کنند، یعنی اینکه زمینه‌های همکاری جدیدی میان دو کشور کشف شود.

چرا همان توافق همکاری‌های بلندمدت تا سال ۱۴۰۵ استمرار پیدا نمی‌کند تا بعد پیمان جایگزین آن شود؟

البته هیچ بعدی نیست که روس‌ها تا همان سال ۱۴۰۵ که توافق همکاری‌های بلندمدت برای بار چهارم منقضی می‌شود، وقت‌کنی کنند و پیمان جدید آن زمان امضا شود. آن‌گونه که از مفاد صحبت‌های مقام‌های تهران و مسکو روشن است، مسائل جاری در سیاست خارجی دو کشور باعث شده‌است تا نیاز به توسعه همکاری‌ها برای هر دو طرف ضروری‌تر به نظر برسد. روس‌ها بعد از حمله به اوکراین در سال ۱۴۰۰ تحت تحریم‌های گسترده بین‌المللی قرار گرفته‌اند که از لحاظ تعداد و تنوع این تحریم‌ها از تحریم‌های ضدایرانی هم سبقت گرفته‌اند. روسیه تمایل خیلی بیشتری دارد که با ایران همکاری طولانی مدت داشته‌باشد. این پیمان در واقع یک نقشه راه خواهد بود که در قالب آن توافق‌های متعددی انجام می‌شود. این‌گونه نیست که وقتی این پیمان امضا شود، سطح همکاری‌ها میان دو کشور به ناگاه افزایش پیدا کند. قاعدتاً ذیل این توافق بسیاری از همکاری‌هایی که روس‌ها تا کنون به ایران وعده داده‌اند و عملی نکرده‌اند، از جمله در حوزه‌های نفت و گاز و راه‌آهن، مورد توافق قرار می‌گیرد. درست مانند سند همکاری‌های جامع راهبردی ۲۵ ساله ایران و چین، پیمان با روسیه هم یک نقشه‌راه برای همکاری‌های دو کشور برای دو دهه پیش رو خواهد بود.

توافق‌های همکاری تهران و مسکو تاکنون اثر چندانی بر مناسبات تجاری دو کشور بر جای نگذاشته‌اند و در حال حاضر کل حجم تجارت ایران و روسیه در سال حدود ۳ میلیارد دلار است. سال ۱۳۹۶ حسن روحانی، رئیس‌جمهور وقت ایران در سفر به مسکو ابراز امیدواری کرده‌بود که مناسبات تجاری دو کشور به ۱۰ میلیارد دلار برسد. این روزها صحبت از اعداد بسیاری بزرگ‌تری می‌شود؛ مثلاً ابراهیم رضایی، رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه معتقد است که حجم تجارت دو کشور می‌تواند به ۵۰ میلیارد دلار برسد یا جواد اوجی، وزیر نفت، خردادماه سال گذشته گفته‌بود که در عرض یک‌سال و نیم آینده مناسبات تجاری دو کشور به ۴۰ میلیارد دلار می‌رسد. فکر می‌کنید اگر ما پیمان جدیدی هم امضا کنیم، آیا ظرفیتی برای افزایش این چنینی در مناسبات تجاری دو کشور وجود دارد؟

الان رقم میدانی تجارت میان دو کشور

دیپلمات‌ها

دیدار با وزیر خارجه سودان

حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، در دیدار با علی صادق علی، سرپرست وزارت امور خارجه سودان با تأکید بر گشایش صفحه جدیدی از تحکیم و توسعه روابط تهران و خارطوم به دو کشور در حاشیه نشست مشترک سران سازمان همکاری اسلامی و اتحادیه عرب در ریاض اشاره کرد. به گزارش ایسنا، امیرعبداللهیان در این دیدار گفت: «حضور هیئت سودان در تهران نشانگر اراده جدی مقامات عالی‌رتبه سودان برای تحکیم و توسعه روابط است و اراده و تصمیم قاطع جمهوری اسلامی ایران نیز حمایت از تقویت همکاری و توسعه روابط با سودان است.» رئیس دستگاه دیپلماسی کشورمان بازرگشایی سفارت‌خانه‌ها و از سرگیری فعالیت سفرا در دو کشور را برای پیگیری توسعه همکاری‌های فی‌مابین مهم دانست و ابراز امیدواری کرد که با استقرار و پیگیری سفرا دو کشور بتوان همکاری‌های فی‌مابین را افزایش داد.

پیام واضح و صریح به آمریکا

ناصر کنعانی، سخنگوی وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران، در نشست خبری هفتگی با خبرنگاران در پایسخ به سوالات درباره مذاکره مستقیم ایران و آمریکا برای کاهش تنش‌ها تصریح کرد: «نیازی به مذاکره مستقیم ایران و آمریکا نیست. دیدگاه ما روشن و واضح است. پیام ما به آمریکا رسیده و در مواردی که آنها از طریق واسطه‌ها پیام‌هایی را منتقل کرده‌اند ما از طریق واسطه‌ها پاسخ‌های واضح و صریحی دادیم.» وی ادامه داد: «راه‌های کاهش بحران در منطقه و کاستن از تنش و بی‌ثباتی در منطقه روشن است. کانن بحران مشخص است. فلسطین است؛ و دولت آمریکا متأسفانه بخشی از راه‌حل نیست و بخشی از بحران است و در کنار راهکار صلح قرار نگرفته‌ودر کنار تشدید تنش و بحران در منطقه قرار گرفته است.» این دیپلمات ارشد ایرانی اضافه کرد: «این ارزیابی ایران به‌تنهایی نیست. این ارزیابی دولتها و ملت‌های جهان است. آنچه در چهار ماه گذشته شاهد بودیم ناشی از حمایت آمریکا از این رژیم است. آمریکا در شورای امنیت سازمان ملل نیز نشان داد که متأسفانه به جای کمک به اهداف و مأموریت‌های صلح‌سازی شورای امنیت در مقابل کارکرد اصلی و حقیقی این شورا که تامین صلح و امنیت بین‌المللی است، ایستادگی کرده و بارها با وتو و حذف بندهای ناظر بر ضرورت ایجاد آتش‌بس فوری از پیش‌نویس‌های قطعنامه‌های ارائه‌شده به شورای امنیت، مانع از توقف جنایات جنگی صهیونیست‌ها شده‌است.»

عمره مفرده همچنان در تعلیق

غلامرضا رضایی، معاون سازمان حج و زیارت نیز در نشست شورای برنامه‌ریزی و هماهنگی معنه مقام معظم رهبری و سازمان حج و زیارت اظهار کرد: «همچنان پاسخی از سازمان هواپیمایی کشور عربستان مبنی بر صدور مجوز برای پروازهای عمره دریافت نشده است و ما در حال نزدیک شدن به پایان موسم عمره و فرارسیدن ماه رمضان هستیم و عمره رضائیه نیز شرایط خاص خود را دارد.» به گزارش ایسنا، معاون حج و عمره سازمان حج و زیارت یادآور شد: «طبیعی است افرادی که برای سفر عمره ثبت‌نام کرده و وجوه‌شان مسترد شود علاوه‌بر اینکه سندشان پایدار خواهد شد، در صورت راه‌اندازی عمره در اولویت اعزام خواهند بود.» او اضافه کرد: «در صورت دریافت موافقت عربستان، در قالب بسته‌های جدید سفر عمره و بالطبع هزینه آن مشخص و اعلام خواهد شد.»